

ВЛАСНІСТЬ НА ЛІСІ – вид прав на ліси.

Чинна ред. ЛКУ передбачає, що ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Укр. народу. Від імені Укр. народу права власника на ліси здійснюють органи держ. влади та органи місц. самоврядування в межах, визначених КУ. Ліси можуть перебувати в держ., комунальній та прив. власності. Суб'єктами права В. на л. є держава, тер. громади, громадяни та юрид. особи.

Зовсім новою формою власності в Україні є право комунальної В. на л. У попередніх редакціях ЛКУ цей термін не вживався. На сьогодні в комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів, окрім тих, що знаходяться у держ. або прив. власності. У комунальній власності можуть перебувати й ін. ліси, набуті або віднесені до об'єктів такої власності у законодавчо встановленому порядку. Осн. ознака лісів комунальної власності – їх розташування в межах населених пунктів. Яким саме критеріям повинні відповідати ці ліси, доцільно визначити чіткіше, оскільки вираз законодавця «ін. ліси, набуті або віднесені до об'єктів комунальної власності в установленому законом порядку» є досить розмитим, нечітким, а серед підстав виникнення права комунальної В. на л. вказано саме розмежування земель держ. і комунальної власності в порядку, встановленому законом.

ЛКУ приділив відповідну увагу питанням прив. В. на л.: закріплено названу форму власності, перелічено підстави її набуття й виникнення, сформу-

льовано права й обов'язки тих громадян і юрид. осіб, які мають ліси у прив. власності, названо підстави припинення цієї власності.

Суб'єктами права прив. В. на л. визнаються громадяни і юрид. особи України. Жодних додаткових вимог до цих осіб зак-во не містить. Разом із тим постійними лісокористувачами (напр., щодо земель держ. власності) ЛКУ називає спеціалізовані держ. лісогосп. та ін. держ. підприємства, установи й орг-ції, в яких створено спеціалізовані лісогосп. підрозділи. Отже, у законодавчих нормах наголошується, що ці користувачі повинні мати таку ознаку, як спеціалізованість, тобто повинні бути призначеними для роботи або використання їх у якій-небудь одній спец. галузі. Зазначені особи мають володіти спец. глибокими знаннями, навичками в будь-якій галузі, мати певний досвід їх застосування для розв'язання проблем, що виникають, складних професійних завдань тощо. Ось чому до прив. власників доцільно встановити певні вимоги щодо наявності спец. знань і досвіду у сфері ліс. госп-ва.

Разом із зазначенням суб'єктного складу права прив. власності важливо вказати на обмеженість у зак-ві кола власників лісу лише громадянами і юрид. особами України. Адже іноземним громадянам, особам без громадянства й іноземним юрид. особам такого права не надається, а якщо вказані суб'єкти отримують ліси у спадщину, ці об'єкти росл. світу підлягають відчуженню протягом одного року.

Законом передбачено декілька підстав виникнення права прив. В. на л.

1. Громадяни і юрид. особи України мають право безоплатно або за плату набувати у прив. власність замкнені зем. ліс. ділянки заг. площею до 5 га у складі угідь сел., фермерських та ін. госп-в. Ці законодавчо закріплені обмеження стосуються: а) суб'єктного складу – право на прив. власність мають лише вітчизняні юрид. і фіз. особи; б) розміру ділянки – до 5 га; в) місцезнаходження – ділянка має перебувати виключно у складі певних угідь – напр. фермерських госп-в; г) певної природ. характеристики ділянок – ця ділянка обов'язково має бути замкненою.

2. Успадкування лісів, що стосується громадян та юрид. осіб України, які можуть безоплатно або за плату набувати у власність замкнені зем. ліс. ділянки заг. площею до 5 га у складі угідь сел., фермерських та ін. госп-в. Зазначена площа згідно із законом може бути збільшена в разі успадкування лісів. Ні флористичне, ні екол. зак-во ніяких додаткових приписів щодо успадкування не містить.

3. Громадяни і юрид. особи можуть мати у прив. власності ліси, створені ними на отриманих у власність у законодавчо встановленому порядку зем. ділянках, які становлять деградовані або малопродуктивні угіддя, без обмеження площі таких лісів. Наведене положення свідчить: а) про майбутнє право прив. власності на ліс, бо не він надається у власність, а зем. ділянка, на якій його було посаджено; б) про відсутність такої ознаки складу суб'єктів цього права, як обов'язковість укр. громадянства, тощо.

4. Ліси, вирощені громадянами і юрид. особами на зем. ділянках, що

належать їм на праві власності, становлять прив. власність цих суб'єктів. Наведена підстава дозволяє стверджувати, що йдеться (як і в попередній підставі) про майб. право прив. В. на л., бо, як відомо, період часу від висадки сіянців (або саджанців) до утворення природ. росл. угруповання, яке у встановленому законом порядку колись визнаватиметься лісом, становитиме не один рік. Як вважають фахівці, хвойні насадження за належних умов визначаються найбільшим змиканням крони у віці 20–80 років, а листяні порослеві – 20–50 років. Площа ж майб. лісів по суті обмежується тільки розмірами певних зем. ділянок, що встановлюються ЗКУ.

Важливим аспектом, що стосується зем. ділянок, є дотримання їх цільового призначення. Власники таких зем. ділянок зобов'язані дотримуватися норм ст. 20 ЗКУ і змінювати їх цільове призначення виключно у порядку, встановленому зем. зак-вом. Ці приписи Кодексу мають вагоме значення, бо законодавець не називає конкретних категорій земель, на яких можна створювати ліси. Цим можна пояснити необхідність конкретизації цього питання.

На відміну від ін. підгалузей екол. зак-ва (окрім зем.), чинне ліс. чітко визначає час виникнення права прив. В. на л. громадян і юрид. осіб України: це є момент одержання цими суб'єктами документів, які посвідчують право такої власності на зем. ділянку, і її держ. реєстрації.

На відміну від ін. видів екол. зак-ва (фауністичного, про ПЗФ тощо) ЛКУ доволі чітко окреслив коло прав та обов'язків власників лісів. Напр., а) вести

ліс. госп-во на підставі матеріалів лісовпорядкування згідно із цим Кодексом; б) забезпечувати охорону, захист, відтворення й підвищення продуктивності ліс. насаджень тощо.

Лит.: Лесная энциклопедия / гл. ред. Г. И. Воробьев. М., 1986, т. 2: Лимонник – Ящерицы.

А. К. Соколова.